

αρχαιολογικά

Παροράματα τεύχους 19

Σελ. 11, εικ. πηγάνι: στροφή 180°.

Σελ. 12, εικ. το ίδιο ο κρατηριός.

Σελ. 18, εικ. η σειρά είναι: δ, γ, α, Σελ.

30, εικ: Κίρκη αντι Κύρκη. Σελ. 33

όπως και σελ. 54: Ναός του Ολυμπίου Διός 174 π.Χ.-131 μ.Χ. Σελ. 54:

Θησείο 449-432 π.Χ. Σελ. 62, στ. 1, σ.

11: Πιλόπαιοι. Σελ. 71, στ. 3, σ. 1:

Ida Haugsted. Σελ. 77, στ. 2, σ. 25:

μεταγενέστερα σελ. 80, στ. 1: Το

κείμενο είναι αναφορά του B.K. Δωροβίνη προς τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

Ανασκαφή πρωτομινωικού οικισμού στην Τρυπητή της Νότιας Κρήτης

Ολοκληρώθηκε στις 3 Ιουλίου 1986 η πρώτη περιόδος της ανασκαφής του πρωτομινωικού οικισμού που ανακαλύφθηκε πάνω σε απότομο υψώμα στην ποταμοθέα «Στου Άδημα τα Ζωνάρια» της Τρυπητής, που είναι ένας μικρός όρμος στην περιφέρεια των χωριών Κρότου και Βασιλίκης. Η ανασκαφή έγινε με τη διεύθυνση του επιμελητή αρχαιοτήτων Ηρακλείου Αντώνη Βασιλάκη με χρηματοδότηση από το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ηρακλείου.

Στη θέση του οικισμού είχαν γίνει παρανόμες λαθροσκαφές από τους τυμημώρχους που λυμάνονται τα Αστερούσια και τη Νότια Κρήτη. Οι λαθροσκαφείς είχαν σκάψει 4 λάκκους στην κορυφή του τεχνητού λόφου που είχε σχηματιστεί από τα ερείπια του οικισμού, ψάχνοντας, κατά την συνήθειά τους, για τάφους. Πολλοί τοιχοί ήταν αραιοί πάνω στο λόφο και αφθονο οικοδομικό υλικό, πέτρινα εργαλεία και διστράκο αγγειών υπήρχαν διάσπατα στις πλαγιές γύρω και κάτω από το υψόμα. Η θέση του οικισμού είχε επιλεγεί προσεγκτικά για να παρέχει ασφάλεια, εποπτεία μιας μεγάλων περιοχής, αλλά είχε και πηγή νερού αναποτικά σε απόσταση 100 μέτρων και στο ίδιο υψόμετρο, περίπου 140 μέτρων.

Στην κορυφή του υψώματος υπάρχει μια σχεδόν ισόπεδη κυκλική έκταση περίπου 500 τετραγωνικών μέτρων, ενώ οι πλαγιές του υψώματος είναι σχεδόν κάθετες, με ομάλη πρόσθια-

ση μόνο από τα Νοτιοανατολικά, όπου ήταν η πηγή και τα νοτιοδυτικά, από όπου κατεβαίνουν στο λιμάνι.

Τα κτίρια, που κάλυπταν σχεδόν ολόκληρη την επιφάνεια του υψώματος, ξτίστηκαν εξαρχήτη με κάποιου σχέδιο, έχουν ευθύγραμμους τοίχους, καλοχιμένους με ασβεστολιθικές και σχιστολιθικές πέτρες και πλάκες, οι οποίοι ουρίζονται στο εντυπωσιακό για την πρώην εποχή του ύψους του 1,50 μέτρου. Φέτος ανασκάφτηκαν συνολικά 8 δωμάτια τετράγωνα και ορθώγωνια, ενώ καθαρίστηκαν και οι εξωτερικοί τοίχοι των άλλων άσκαφτων δωματίων. Επάνω τετράγωνο δωμάτιο είχε ίσχυ Κυκλαϊκής εστίας στο κέντρο, ενώ ένα άλλο επίπεδη τετράγωνο δωμάτιο είχε κιτσάθρια στο δυτικό και τον δόρειο τοίχο. Το δύτικα των δωματίων ήταν διαμορφωμένα με λάθευση του φυσικού βράχου και με μικρές πέτρες και παττόχια. Στο κέντρο του οικισμού τα κτίρια φαίνεται πως είχαν δύο οικοδημικές φάσεις, αλλά η έρευνα στο σημείο αυτό δεν προώρχεσε λόγω της περιορισμένης χρηματοδότησης.

Από τα ευρήματα της ανασκαφής πρέπει να αναφερθεί η κεραμική, με αγγειούς κατασκευασμένους με δύον τους γνωστούς ρυθμούς κεραμικής της πρώτης και δεύτερης προαντικορικής περιόδου που καλύπτει τα χρόνια 2800-2200 π.Χ., δηλαδή τον ρυθμό Πύργου με τα γκρίζα και μαύρα στιλβωμένα αγγειά, τον ρυθμό Αγίου Ονουφρίου με τη γραμμική διακόσμηση κόκκινου ή καστανού χώριματος, τον ρυθμό Λαθήγας με γραμμική διακόσμηση λευκού χώριματος, τον ρυθμό Κομιδάσας με τυποποιημένη σε σχήματα γραμμική διακόσμηση μαύρου χώριματος και τέλος τον ρυθμό Βασιλίκης με την ανοιμοίσμορφη κηλιδωτή από το ανισού ψήφισμα επιφάνεια.

Από το μικροαντικείμενο αναφέρονται ακόμη εκατόν είκοσι λεπίδες, αχιμές και φολιδές από υφαντό και πυριτίθιο, που ήταν τα απαραίτητα μικρολιθικά εργαλεία αυτών των πρώιμων κατοίκων της νότιας Κρήτης που ασχολούνταν με δέσμαις με την γεωργία, την κτηνοτροφία, το κυνήγι, την αλεια και έφτιαχναν μόνιμους τους τα απαραίτητα εργαλεία. Άλλα πέτρινα επίστιμα μεγαλύτερα εργαλεία είναι οι μυλόλιθοι, οι τριπτήρες, οι πελεκείς, τα αφυριά, οι σφεντόνες και τα

σφονδύλια. Μερικές πέτρινες χάντρες που δρέθηκαν μαρτυρούν τη διακοσμητική τάση της εποχής: Άλλα αξιόλογα ευρήματα ήταν μια χάλκινη περόνη, μια κοκκάλινη περόνη και ένας κοκκάλινος όπρεας.

Αξιόλογα ακόμα ευρήματα, κυρίως για τη γνώση του τρόπου και των μέσων διατροφής των κατοίκων της Τρυπητής είναι οι εκατοντάδες θαλασσινών οστρέων διαφόρων ειδών: τρίτινες, κογχύλια, αχιθάδες, πεταλίδες, σαλγάκια. Τη διατροφή του συμπληρώνων απαραίτητη με κρέας ζώων και φαριών, αφού δρέθηκαν αρκετές ποσότητες από κόκαλα οικοσιτών ζώων.

Ίσως το ξεχωριστό εύρημα της φετινής ανασκαφής είναι ένα πτήλινο σφράγισμα που έχει γίνει πάνω σε άψητο πτηλό δύο φορές από πέτρινη σφραγίδα. Το σφραγιστικό δέντρο ήταν παράλληλες γραμμές που κόμπωνταν στη μια άκρη σε γωνίες. Με το σφράγισμα αυτό πρέπει να είχαν ασφαλίσει κάποιο αγγείο ή σκευος ή άλλο αντικείμενο πιθανόν εισαγέμενο από άλλη περιοχή.

Το ενδιαφέρον της ανασκαφής αυτής έγκειται στο γεγονός ότι ο οικισμός της Τρυπητής είναι ο πρώτος ΠΜ οικισμός που ανασκάπτεται συστηματικά στη Νότια Κρήτη, όπου είναι γνωστοί πολλές δεκάδες θωλών τάφων της περιόδου αυτής, αλλά κανένας ανασκαμμένος οικισμός. Συμπληρώνεται έτσι ένα κενό στην μινωική αρχαιολογία των πρώιμων κυρίων περιόδων, για αυτό η έρευνα του ΠΜ οικισμού της Τρυπητής πρέπει να συνεχιστεί ώστε να συλλέχτονται περισσότερα στοιχεία για την προανακτορική περίοδο του Μινωικού πολιτισμού.

A. Βασιλάκης

Λιμάνι στη Φαλάσαρα

Στη Φαλάσαρα, παραλιακή πόλη της Δ. Κρήτης στο λαιμό του ακρωτηρίου της Γραιμούσας (επ. Κισάμου), μετά από έρευνες τεσσάρων μηνών αποκαλύφθηκε αρχαίο λιμάνι με τμήμα οχυρωματικών έργων. Το σημαντικότερο και πιο εντυπωσιακό εύρημα είναι, μαζί με το θαλασσίο τοίχο, ένας από τους 4 πύργους που ωφελείται σε 4,5 μ.

αρχαιολογικά

Κινδυνεύει το Αστεροσκοπείο

Έργο του Θεόφιλου Χάνσεν, το αστεροσκοπείο που αναγέρθηκε το 1842 και θεωρείται ένα από τα πιο όμορφα κτήρια της Αθήνας, χαρακτηριστικό της εποχής του κινδυνεύει να γκρεμιστεί. Η αδιαφορία της Πολιτείας εντυπωσιάζει σα φρεγτεί κανείς ότι εκτός από το ίδιο το κτίριο κινδυνεύουν και τα πανάκριβα μηχανήματα του Σεισμολογικού Ινστιτούτου που στεγάζονται σ' αυτό.

Τύμβος κοντά στην Πέλλα

Στα ΒΔ. της αρχαίας Πέλλας αποκαλύφθηκε πρόσφατα ταφικό πρώτο με κυκλική κρηπίδα διαμέτρου 51μ. Ο μακεδονικός αυτός τύμβος που χτίστηκε γύρω στα 320 π.Χ. ιώσα να είναι κοντάφιο προς την θάλασσα την Ηρακλίσια, ο οποίος καταγόταν από την Πέλλα και πέθανε στα Εκβάτανα (324 π.Χ.). Είναι καλοκίτισμένο μνημείο, στολισμένο στην κρηπίδα με ανάγλυφες μικρές μακεδονικές ασπίδες.

Το Μουσείο Μπενάκη εκπροσωπεί την Ελλάδα στο Εξωτερικό

Για μια ακόμη φορά το Μουσείο Μπενάκη θα εκπροσωπήσει την Ελλάδα στο Εξωτερικό, στέλνοντας στην Ιαπωνία την «Προσκύνητα των Μάργανων» του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου. Το σπουδαίο και πολύτιμο αυτό έργο ζωγραφίστηκε κατά το διάστημα που ο Greeko, φεύγοντας από την Κρήτη, έμεινε στην Ιταλία και δέχθηκε επιπρόσδικο από την θεντική αχόλη του Tintoretto (1565).

Με αφορμή την παρουσίαση του στο National Museum of Western Art του Τόκου το Οκτώβριο, καβαρίστηκε και συντηρήθηκε στα εργαστήρια του Μουσείου Μπενάκη, χάνοντας ένα μέρος από τις μετανεοτερές επιζωγραφήσεις, κερδίζοντας όμως κάτι από τη λαμψή της αρχικής του αιγάλης. Και ακόμη την ανακαλύψη του προσχεδίου σε βαθύτερο στρώμα και την αδιαμοιβήτητη πια γνησιότητα της υπογράφης.

Ατμοσφαιρική ρύπανση

«Η ατμοσφαιρική ρύπανση και η συντήρηση: η προστασία της αρχιτεκτονικής μας κληρονομίας», είναι το θέμα του συνεδρίου που θα γίνεται από τις 15 ως τις 17 Οκτωβρίου 1986 στη Ρώμη και που οργανώνεται από το Σουηδικό Πανεπιστήμιο του Gothenburg.

Η περίπτωση της Καλαμάτας δεν είναι καθόλου ειδική!

Αυτό το σχόλιο γραφόταν όταν η ζήτηση γύρω από την αρχιτεκτονική κληρονομία της σεισμολόγητης Καλαμάτας θριάστηκε, ήδη στο «δυνατό σημείο» της, μετά την καταγγελία του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων ότι οι μποντούντες όρχισαν να ισοεδώνουν μεγάλο αριθμό κτιρίων, «κτηριογέμευση» και μη, στην πόλη αυτή, με τη γνωστή και μοναδική ταχύρυθμη, για την Ελλάδα, διαδικασία του v. δ. του 1929 περί επομερρόπιας.

Με τη «μέδιδο» αυτή επαναλαμβάνεται ότι και κατίστη Ζακύνθο, το 1953, ή στη Σαντορίνη, το 1956, μετά τους σεισμούς που είχαν οντησήκει, πάρα τις γνώμες πολλών ειδικών για την πραγματική δυνατότητα υποστήλων των πληγέντων κτιρίων και τη διάσωση τους, έτσι, μετά τις αναγκαίες επισκευές. Οι αποδείξεις για έλλειψη σοδαρής κρατικής πολιτικής προστασίας της αρχιτεκτονικής μας κληρονομίας επαναλαμβάνονται, με τον τρόπο αυτό, τρίαντα ολόκληρα χρόνια μετά από ανάλογες φυσικές καταστροφές στη χώρα μας. Εκείνο, μάλιστα, που ήνιαν πολύ αξιοσημείωτα είναι η σχέδιο ταυτόσημη στάση του κράτους και, μάλιστα, του ΥΠΕΧΩΔΕ, που εντέλεται τις μπουλντόζες, ως προς την πλήρη έλλειψη προβληματισμού για το θέμα αυτό εννοείται. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ανακοίνωση του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων επισημαίνεται η αδιαφορία του Υπουργείου αυτού, το οποίο δεν φρόντισε να αποσταλεί επιπόπου, και πριν αρχίσουν το έργο τους τα κατεδαφιστικά μηχανήματα, ούτε ένα κλιμάκιο της αρμόδιας διεύθυνσής του. Ευτυχώς που από την πλευ-

ρά του ΥΠ.ΠΟ. στάλθηκε αμέως ομάδα ειδικών και κατέβηκε, μάλιστα, μαζί με αυτούς και ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου. Η «ετοιμορρόπια», είναι, όμως, επομερροπία και κρίνεται μόνον από τα στατικά συνεργεία του πρώτου Υπουργείου...

Στον τύπο δημοσιεύθηκαν πολλές και λογικές προτάσεις για το θέμα αυτό, όπως το Θύμιον Παπαγάννη στο «Αντί», για επανακατασκευή μορφικά ίδιων κτιρίων στη θέση αυτών που δεν είναι δυνατό να διασωθούν, πράγμα που έγινε επανειλημένα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και σε ανάλογες περιπτώσεις. Άλλα και ο καθηγητής Δ. Ζηδας, συπομπαίνοντας την εξαφάνιση της αρχιτεκτονικής κληρονομίας της Ζακύνθου, πρότεινε, πριν «ολοκληρωθεί» το έργο των εργολαπτών - κατεδαφιστών, τουλάχιστον να διασωθούνται τα αρχιτεκτονικά μέλη των κτιρίων, αντί να δερφορτώνανται, διαλυμένα και σπασμένα, μαζί με τα άλλα μπάζα.

Μέχρι τη στιγμή που γράφονταν αυτές οι γραμμές και σύμφωνα με την «Τακτική» που θέλεται να παγιοποιείται τα τελευταία χρόνια, το κράτος απάντησε στους εύλογα ανησυχούντες και ρεαλιστικά προτείνοντες με την παγερή αιώνιτη του. Την Κυριακή το πρώι, 28 Σεπτεμβρίου, το ραδιόφωνο της ERT ή ανακοίνωσε, μάλιστα - κατό την καταρράφουσα με πλήρη επίγνωση της ιστορικής αείσας του γεγονότας -, ότι στην Καλαμάτα υποστηλώνονταν πολικατοίκες, ενώ τα 80% των επομερρόπων κτιρίων είχαν ήδη κατεδαφιστεί...

Βασίλης Κ. Δωροθίνης

Το σχέδιο νέου Οργανισμού του Υπουργείου Πολιτισμού

Συντάχθηκε, τελικά, και δόθηκε για γνωμοδότηση στους αρμόδιους φορείς, σχέδιο για νέο Οργανισμό του Υπουργείου Πολιτισμού. Καταρχήν είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι γίνεται προσπάθεια για εκσυγχρονισμό της δομής και της λειτουργίας του ζωτικού, για την πολιτιστική μας επιβίωση, αυτού φορέα του Κράτους. Σε απόφη, όμως, όντας, με τις

αρχαιολογικά

«πραγματικότερές» του αλλά και με ανθρώπους που εργάζονται σε αυτό και οι οποίοι έχουν διατηρήσει ένα κριτήριο για τη ώστη λειτουργία και το έργο μιας Δημόσιας Υπηρεσίας, θεωρώντας ότι πρέπει και από εδώ να συνηγορήσουμε και εμείς σε ορισμένες αλλαγές του σχεδίου, οι οποίες επιβάλλονται αποφασίστηκαν σε όλους με να μπει σε καλό δρόμο ένα μέρος, τουλάχιστο, τη θεατικής προστασίας της πολιτιστικής μας κληρονομίας.

Καταρχήν, με την πολυδιάσπαση των Διευθύνσεων (νίνοντα 52), σε νομαρχιακό επίπεδο (και όχι με την επιβαλλόμενη αποκέντρωση τημάτων σε οργανική και άμεση σχέση και εξάρτηση με τις κεντρικές υπηρεσίες), δημιουργεύεται ΑΜΕΣΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ για Εξέφρωση αρμοδιοτιών και εξαρτήσεων από νομαρχιακά και τοπικά (και ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΑ) συμφέροντα, που θα είναι απειρών ευκολότερο να «πιέσουν» σε τοπικό επίπεδο. Τούτο ευκολούνται, εννοείται, από την έλλειψη αρχέων, καταγραφών και αξιολογήσεων, όποτε δεν θα είναι δυνατό νομάρχες και νομαρχιακοί παράγοντες να επειδούνται και σε καθαρά επιστημονικό έργο, καθορίζοντας προτεραιότητες και παραμερίζοντας άλλες.

Είναι πασίγνωστο, πως καμία ιδεολογία για διατήρηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομίας δεν έχει περάσει, ακόμα, στους κ. κ. Νομάρχες και στους δημοτικούς ταγούς. Οι φωτεινές εξαιρέσεις από την επιβεβαίωσην των κανόνων. Ο επιστημονικός κίνδυνος νομαρχοποίησης των αρμοδιοτιών είναι υπαρκτός, υπαρκτότατος, αφού αντιστοιχεί μόλιστα σε κάποιες επιδοτούσεις αφελών (ή και πονηρών) κομματικών «υπευθύνων» για λαϊκιστικό «πέρασμα αρμοδιοτήτων στο λαό» (εντατικά «εκπαιδεύομένο», κατά τα άλλα, από ένα χιδαιο εργολαβισμό).

Σωστά, λοιπόν, φορείς εργαζόμενους στο ΥΠ.ΠΟ. επιστήμανταν τον κίνδυνο αυτό, που δημιουργείται άμεσα από το σχέδιο Οργανισμού, ως τον υπ' αριθμό ENA - που θα πρέπει να αποφευχθεί. Άλλωστε, μία τέτοια νομαρχοποίηση απαιτεί πολλαπλασιασμό (επί πολλούς πολλαπλασιαστές) των οριθμών των υπαλλήλων του Υπουργείου, με ειδεύσην ενοείται. Επίσης, κρίνουμε κι εμείς ότι η απουσίασμα από τον Οργανισμό Διεύ-

θυνση Συντηρησεως θα πρέπει να δημιουργηθεί, ώστε να υπάρξει επιτέλους, μέσα στο Υπουργείο, ένα αναγκαίο επιστημονικό όργανο, με την ανάλογη τεχνική υποδομή, αλλά και με τη δυνατότητα συνεχούς επιμόρφωσης στελεχών, που να αναλάβει πειθώνα τον μεγάλο τομέα της συντηρησης. Αυτά για την ώρα.

Βασίλης Κ. Δωροβίνης

Το «μηχανάκι» του ά.14 του Γ.Ο.Κ. δουλεύει

Από τις στήλες αυτές παρακολουθήσαμε, θήμα προς δήμα, τη διαμόρφωση και την τελική εξέλιξη του άρδρου 14 του νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (Γ.Ο.Κ.), που ψηφίστηκε πριν μερικούς μήνες και έγινε νόμος του κράτους. Με το άρδρο αυτό είχαμε προβλέψει ότι θα επιταχύνθουν οι καταστροφές της αρχιτεκτονικής μας κληρονομίας, ιδιαίτερα με τη διαδικασία που, για την προστασία κτιρίων με αξέλογη αρχιτεκτονική, επιβάλλει διπλή κρίση, δηλαδή των κατά τόπους επιτροπών (των ΕΠΑΕ) και της Διεύθυνσης Παραδισιακών Ικανιμάν του ΥΠΕΧΩΔΕ, μέσα στο χρόνο-ρεκόρ για την ελληνική γραφειοκρατικά δεδομένα των έξι μηνών.

αρχαιολογικά

τεύσουσας της Ευρώπης, άνοιξαν τρεις σημαντικές ελληνικές εκθέσεις: Κλασική αρχαιότητα, με αγάλματα και ανάλυψα, Βιζαντίνη Ελλάδα, με τοιχογραφίες και εικόνες και τέλος: ελληνικό λόγος με ελληνικά βιβλία που σπήνη Αναγέννηση τυπώθηκαν σε ιταλικά τυπογραφεία.

Μπιενάλε Θεσσαλονίκης

Η δεύτερη Μπιενάλε νέων των χωρών της Μεσογείου, που θα οργανωθεί στη Θεσσαλονίκη από 21 μέχρι 30 Νοεμβρίου, θα δώσει την ευκαρία στο Δήμο Θεσσαλονίκης, στο Υπ. Πολιτισμού και στη Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς να αναδείξουν μνημεία της πόλης που μένουν έχεισμένα: Στην προβλήτα ή του λιμανίου της Θεσσαλονίκης, οι μεγάλες μουσαϊκές εκδηλώσεις, θα στεγάσουν σε αποθήκη, στο μουσουλμανικό τέμενος Αλατζά Ιμαρέπ όπου στεγάζονται πρόσκοποι, θα φιλοδενθούν μικρής κλίμακας μουσαϊκές εκδηλώσεις, ενώ μια αίθουσα από τα Λουτρά Παραδείσου παραχωρούνται στο Δήμο Θεσσαλονίκης.

Η ζωή στην Ελλάδα και στη Ρώμη

Με τίτλο «Greek and Roman Life» έγινε έκθεση στο Βρετανικό Μουσείο. Από τον κατάλογο που λάβαμε, είδαμε ότι η έκθεση είναι οργανωμένη κατά θέματα (το απότι, η οικογένεια και ο ρόλος των γυναικών, το ένδυμα, παιδιά και αγαγή, γάμος και θάνατος, ελληνικές αθλητικές και δραματικές γιορτές, ωμαϊκά γανύμετα και μονομάχοι, εργασία και δουλειά). Τον κατάλογο μπορείτε να προμηθευτείτε από το British Museum Publications Ltd. 46 Bloomsbury Street, London WC1B3QQ ΑΓΓΛΙΑ.

Η Εθνο-αρχαιολογία

Με τον τίτλο αυτό άνοιξε έκθεση στην πόλη La Seyne-sur-Mer της Γαλλίας όπου «Οι παραδοσιακές τε-

χνικές: άμεση κληρονομιά του παρελθόντος», εικονογραφούνται και φωτογραφίες. Τα κείμενα του καταλόγου προσεκτικά διαλεγμένα αποτελούν πρότυπο για το είδος αυτό της μελέτης - παρουσίασης υλικού. Η έκθεση αυτή παρουσιάζει δύο κύρια θέματα (που αφορούν την περιοχή στην οποία οργανώθηκε η έκθεση): «Η συγκομιδή και η επεξεργασία του καρπού» και «Βιοτεχνία και εμπορίο του πάγου». Μέσα από τη μελέτη του συγχρονού ανθρώπου και με τη βοηθεία της εθνογραφίας και της εθνολογίας, ο αρχαιολόγος κατανοεί και εξηγεί τις τεχνικές των αρχαίων. Τον κατάλογο μπορείτε να βρείτε στην: Ville de La Seyne-sur-Mer, Service Culturel, Var, Γαλλία.

Το έργο της Αγγλικής Σχολής στην Κρήτη

1-31/10/86
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Στα πλαίσια του εορτασμού των 100 χρόνων από την ίδρυση της Αγγλικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Ελλάδα, οργανώθηκε στην Αίθουσα περιοδικών Εκθέσεων του Εθνικού Μουσείου έκθεση με θέμα το έργο της Σχολής στην Κρήτη. Με λεπτομερείς χάρτες, σχεδιαγράμματα, σχέδια και φωτογραφίες ο επισκέπτης κατατοπίζεται για τις ανασκαφές και τα ευρήματα στους αρχαιολογικούς χώρους που ανέσκαπον οι Έγγοις από τον περασμό της Σχολής, με κέντρο την Κνωσό και πρωτεργάτη τον A. Evans. Εκτιθένται επίσης μερικά πρωτότυπα και χαρακτηριστικά έργα του μινωικού κυρίως πολιτισμού. Έτσι μπορεί κανείς να παρακολουθήσει με λιτό και σύντομο τρόπο την εξέλιξη του πολιτισμού στην Κρήτη.

ΒΙΒΛΙΑ

Η Αρχαία Ελληνική τέχνη στο Μουσείο Α.Σ. Πούσκιν της Μόσχας

Στα τέλη του 1985, στη Σοβιετική

Ένωση είδε το φως μια πολυτελέστατη έκδοση του βιβλίου των N.A. Σιντορόβια, Ο.Β. Τουγουστόπολα και B.Σ. Ζαμπελίνα, από τις εκδόσεις «Ιακουστόβι», σειρά τέχνης, το οποίο φέρει τον τίτλο: «Η αρχαία γραπτή κεραμεική» («αγγειογραφία») με βάση τη συλλογή του κρατικού μουσείου Καλών Τεχνών Α.Σ. Πούσκιν, της Μόσχας. Οι υπέροχες έγχρωμες φωτογραφίες του βιβλίου οφείλονται στο φωτογράφο και καλλιτέχνη Δ.Β. Μπέλοους.

Το βιβλίο των τριών σοβιετικών επιστημόνων, που είναι γνωστές όχι μόνο στην ΕΣΣΔ μα και στο εμβετηρικό για τα έργα τους τα οφειλωμένα στην αρχαία ελληνική τέχνη, αποτελείται από τρία βασικά μέρη: I. Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου, σε συντομία εξετάζεται και αναλύεται η ιστορία της δημιουργίας της συλλογής, η οποία όριχε περίοδο εδώ και 150 χρόνια. Πυρήνας της συλλογής σταθήκε η πρώτη απτική ερυθρόμορφη στάμνας, δύρο του κόμη Σ.Σ. Ουδοκόβιτς το 1848 στο Γραφείο του Πανεπιστημίου της Μόσχας. Αυτό ακριβώς το Γραφείο έχει προμηθευτεί από 1860-1870 σειρά πολλών αρχαιοτήτων από εξιδιόλογα αγγεία χάρη στην ενεργητικότητα του γνωστού αρχαιολόγου και γνώστη της αρχαιότητας Κάρολο Κάρλοβίτης Γκερτ, ο οποίος το 1860 γίνεται διευθυντής του Γραφείου και πρωθείτει την αγορά των αγγειών μέσω του έμπορα Σόμπτε ή μέσω αρχαιοτήτων της Ιταλίας, με σύμβουλο τον B. Γκέλιμπεκ, γραμματέα του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Ρώμη. Ακριβώς αυτό το χρονικό διάστημα το Γραφείο έχει προμηθευτεί τον κορινθιακό κύλικα με τον ιππέα και το γνωστό μελανόμορφο αμφόρευ, που αγόρασε μεταβοτικά. Βγάλε από το εργαστήριο του Ανδοκίδη, καθώς και τη λίκνο με την απεικόνιση του Απόλλωνα και της Αρτέμιδας. Σημαντικός αριθμός αγγειών, έχουν αγορασθεί από τη Νότια Ιταλία. Ανάμεσα σ' αυτά ο υπέροχος κρατήρας, πάνω στον οποίο απεικονίζεται ο μύθος της Ιφιγένειας στην Αυλίδα.

Το 1911 ίδρυθηκε το Μουσείο Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου της Μόσχας, που αργότερα ανομάτηκε μουσείο Α.Σ. Πούσκιν. Σε αυτό παίρνει θέση η υπέροχη συλλογή του γνωστού αιγυπτιολόγου Β.Σ. Γκολενίστοβ. Μια σειρά από αγγεία της

αρχαιολογικά

Νότιας Ιταλίας δωρίστηκε το 1915 από το Σ.Ν. Γκράτσιο.

Μετά τη Μεγάλη Οκτωβριανή, Σοσιαλιστική Επανάσταση, αρχίζει νέα εποχή. Συμπληρώνεται το συλλογή του μουσείου στην οποία προστίθενται πολλά αντικείμενα από τις εθνικοποιημένες ιδιωτικές συλλογές, από σειρά κοινωνικών οργανώσεων και ανύτερα εκπαιδευτικά ίδρυματα. Είσται το 1919 προστίθεται στα εκθέματα του μουσείου η αυλαγή Στρογγανοβάσκυρο, τα αγύρια της οποίας, ειδικά για τη σχολή, αγόρασε το 1890 ο δόκτορας Β. Γκελημπήκ. Ανάμεσα τους είναι ο μελανόμορφος αμφόρεας με τη γιαννούτσαχια, καθώς κι ο κύλικας από τον κύκλο του Δούριδος κ.ά. Το 1923 το Ρωμαϊκό ιστορικό μουσείο, κάνει την ανταλλαγή του υπέροχου κρατήρα με την απεικόνιση του Δίδυμου με το θεατρικό τη Βεσσαρίδας, ο οποίος βρισκόταν στο μουσείο Καλών Τεχνών από καιρό. Το 1924 - με τη συλλογή πινάκων του μουσείου Ρουμιάντσεβα - προστίθεται και το αγγείο, ελληνιστικής εποχής, στην οποία απεικονίζεται η κριστού Πάρνη.

Στα χρόνια που ακολουθούν θα γενικά ως τις μέρες μας- το Κρατικό μουσείο Καλών Τεχνών της Μόσχας Α.Σ. Πουσκίν εξακολουθεί να συμπληρώνει τη συλλογή κεραμικών, αγοράζοντας σειρά από αειδόληρα αγγεία ή ολόκληρες συλλογές. Είσται για παράδειγμα, το 1974, το μουσείο αγόρασε κορινθιακό αγγείο με την απεικόνιση πετεινού. Στο μουσείο έχουν δωρηθεί από σειρά οργανώσεων και κοινωνικών παράγοντας πολλά άρνα (όπως π.χ. από τον πρώτην πρεσβευτή της Σοβιετικής Ένωσης στην Κυριακή Δημοκρατία Π.Κ. Ερμόποιον, που το 1979 δωρίστηκε στο μουσείο ολόκληρη συλλογή από κυπριακό αγγείο και πήλινα ειώλια). Από το 1930 ως τις μέρες μας, τονίζουν οι συγγραφείς του βιβλίου, το μουσείο Α.Σ. Πουσκίν, συμπληρώνει τη συλλογή του με αρχαιολογικά ευρήματα κι ανάμεσα σ' αυτά μια σειρά αειδόληρα αγγεία, διενεργώντας συστηματικές ανασκαφές στο Νότο της Σοβιετικής Ένωσης: Πριν από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο το μουσείο πραγματοποίησε σειρά ανασκαφών σε μια από τις μεγαλύτερες πόλεις: στο Βασίλειο του Βοσπόρου, στη Φαναρόγερεια, η οποία βρισκόταν στη χερσόνησο του σημερινού Ταμάνκ. Ση-

μαντικές όμως αρχαιολογικές ανασκαφές και μελέτες των αρχαίων μνημείων του Νότου της ΕΣΣΔ αρχίζουν μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και συγκεκριμένα στην πρωτεύουσα του βασιλείου του Βοσπόρου στην Πλαντικαπαία, η οποία βρισκόταν στη σύγχρονη πόλη Κέρτη, καθώς και στη Σκυθική Νεάπολη που βρισκόταν στη πρόστια της σημερινής Συμφερούπολης. Τις ανασκαφές συνεχίζει το μουσείο σημερί στην Πλαντικαπαία κώνων και σε σειρά άλλων αρχαίων πόλεων στο Νότο της Σοβιετικής Ένωσης.

Σήμερα το μουσείο Α.Σ. Πουσκίν, ανάμεσα σε άλλους θηραυρώρους αριθμεί περίπου 1300 έργα κεραμεικής τεχνής, τα οποία ανήκουν σε διάφορες εποχές και σε διάφορες σχολές του αρχαίου κόσμου. Όπως τον παραπάνω, τα περισσότερα αγγεία ήρθαν από την Ιταλία τον 19ο αιώνα και βρέθηκαν σε ετρουκικούς τάφους. Οι Επρώκαιοι είχαν ευπορικές σχέσεις από τον 7ο αιώνα ως τα μέσα του δου αιώνα με την Κόρινθο και από τον δο αιώνα αρχίζει το εμπόριο με την Αττική. Στο τέλος του δου αιώνα Π.Χ. κυριαρχεί η τοπική κεραμεική. Για τον λόγο αυτό στο μουσείο Α.Σ. Πουσκίν δεν υπάρχουν αγγεία της ανατολικής αρχαίας ελληνικής κεραμεικής δηλ. από τη Ρόδο, της Ιωνικής πόλεων, της Κλαδίσκης, κ.ά. Τελευταία το μουσείο συμπληρώνει τη συλλογή του με βραύσματα καθώς και με πολύ λίγα ακέραια αγγεία, χάρη στις ανασκαφές που συνέχιζονται στις αρχαίες ελληνικές πόλεις στην παράλια της Μάυρης θαλάσσας.

Ιι Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, σε συντομία οι συγγραφείς τονίζουν ότι το μουσείο Α.Σ. Πουσκίν έχει έναν από τους αρχαίστερους κρατήρες - του δου αιώνα π.χ. - ο οποίος πρέπει καθαίστηκε από τη Μήλο και είναι γεωμετρικής τεχνοτροπίας. Όπως είναι γνωστό σαν κατοίκοι της Ανατολής και των νησιών είχαν διαφορετική τεχνοτροπία από αυτή της Αττικής γεωμετρικής περιόδου.

Το μουσείο έχει επίσης σειρά αγγείων πρωτοκορινθιακών και κορινθιακού ρυθμού, τα οποία κυριαρχούν στην Ελλάδα και στη Δυτική Μεσόγειο. Ο Κορίνθιος καλλιτεχνής δεν ενδιαφερόταν τόσο για την ανθρώπινη μορφή και τις ανθρώπινες σκηνές. Ήταν, λοιπόν, επόμενοι οι Κορίνθιοι,

που δεν είχαν πιάσει τους μια γερή παράδοση απόδοσης της ανθρώπινης μορφής, όπως οι Αθηναίοι, να δεχτούν εύκολα τις νέες μορφές και τα φυτικά μοτίβα διακόσμησης που έρχονταν από την Ανατολή, προσαρμόζοντάς τα θέσια στη δική τους τεχνοτροπία.

Οι συγγραφείς τονίζουν πως οι κορινθιαίοι καλλιτέχνες ερευνούν μια νέα τεχνική διατηρώντας τη μάρμαρη γραμμική απόδοση της οιλουέτας, χαράζοντας ωστόσο τις λεπτομέρειες, έτσι που μέσα από τις λεπτές γραμμές να φινέται ο ανοιχτόχρωμος πηλός, χρησιμοποιώντας τα δάπτα και κόκκινα χρώματα με τέτοιο τρόπο, που να ξεχωρίζουν ορισμένα άλλα χαρακτηριστικά της μορφής, όπως τα πλευρά ή τα μαλλιά. Αυτή ακριβώς η τεχνική συνομάστηκε μελανόμορφη. Τη συναντάμε σε αγγεία που οι αρχαίοι δύο αποκαλούν «πρωτοκορινθιακά» για να ξεχωρίσουν από τα μεταγενέτερα τα Αρχαϊκά κορινθιακά αγγεία.

Η τεχνοτροπία αυτή είναι μικρογραφική και χαρακτηρίζεται από μικροκοπικές μορφές υψους που πολύ 2 εκατοστών. Ζωγραφίζονται ή μάλλον χαραγμένες πάνω σε αριθμητικούς πηλές, πτήνιες φιάλες για αρώματα). Οι μορφές και τα διακοσμητικά στοιχεία περιορίζονται σε ζώνες, όπως και στην προηγούμενη περίοδο δηλ. μορφές ζώνων (λιονταρία, κατσίκες, τάύροι, πούλαι).

Μ' αυτό τον τρόπο οι σωβιτοί επιστήμονες μελέτουν και αναλύουν σειρά από σχολές της αρχαίας αγειοπλαστικής και αγγειογραφίας της Κορίνθου, της Ρόδου, της Χίου, αναφέροντας σειρά από παραδείγματα αγγείων, για τα οποία γίνεται λόγος στο τέταρτο μέρος της εργασίας.

Το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής του μουσείου Α.Σ. Πουσκίν, τονίζουν οι τρεις επιστήμονες, αποτελούν τα μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αττικά αγγεία, τα οποία είναι κατώτερης ποιότητας σε σύγκριση με τα κορινθιακά αγγεία. Οι Κορίνθιοι ως τα μέσα του δου αιώνα ανταγωνίζονται επίσημα τους Αθηναίους. Όχι μόνο τους μιμούνται αλλά και επέρασαν τη ζωγραφική των Αθηναίων αγγειογράφων. Ιδιαίτερα στην απόδοση του χρώματος, οι Κορίνθιοι έφτασαν σε πολύ υψηλό επίπεδο. Το ενδιαφέρον τους συγκεντρώνταν στο λεπτόμε-

αρχαιολογικά

ρές εγχάρακτο σχέδιο και την ελεύθερη σύνθεση. Οι χωρόχρωμα κορινθιακοί κρατήρες είχανε μεγάλη ζήτηση στην Επρουρία. Όμως, όταν οι Αθηναίοι κυριάρχησαν στις αγορές, οι Κορινθίοι ζωγράφοι και αγγειοπλάστες βρέθηκαν χωρίς δουλειά και η ιστορία των φημισμένων, διακοσμημένων με μορφές κορινθιακών αγγειών έφτασε στο τέλος της. Σύντομα οι Αθηναίοι αγγειοπλάστες και αγγειογράφοι θα πάρουν μια από τις πρώτες θέσεις στον αρχαϊκό κόσμο (όπως π.χ. οι Νικοσένιοι, Ερέτικοι, Λινδοί, Εργυτόμιοι, Κλίτειοι, Αντιμένης και πολλοί άλλοι).

Όσον αφορά τη σύλλογη των ερυθρόμορφων αγγείων του μουσείου Α.Σ. Πούσκιν, δεν είναι κατώτερη και σε ποσότητα και σε ποσότητα από αυτές των πιο μεγάλων μουσείων του κόσμου, υπογραμμίζουν οι σοβιετικοί συγγραφείς. Τα περισσότερα αγγεία ανήκουν στο δεύτερο μέρος του 5ου αιώνα π.Χ. Όπως είναι γνωστό, εξακολουθούσαν να κατασκευάζονται μελανόμορφα αγγεία σε όλη τη διάρκεια του 5ου αιώνα. Προς τα τέλη του όμως πέρασαν σε δεύτερη μοίρα, εκτός από ορισμένα αγγεία που κρατήθηκαν από παράδοση. Αυτά είναι οι παναθηναϊκοί αμφορείς που δινούνταν στους νικητές σαν απάθλα. Τα ερυθρόμορφα αγγεία αρχίζουν τώρα να επικρατούν σ' όλον τον αρχαϊκό κόσμο. Ο αρχαιότερος καλλιτεχνικός ερυθρόμορφος αγγείος ήταν ο Ανδοκίδης, ο οποίος ζωγράφισε αγγεία που συνδύαζαν την πολιά με μελανόμορφη με την νέα τεχνική.

Στα πρώτα 50 χρόνια της ακμής της ερυθρόμορφης τεχνοτροπίας έζησαν και οι μεγαλύτεροι ζωγράφοι, όπως ο Ευφρόνιος και ο Ευθυμίδης. Διούλεψαν πριν από το 500 με κλασική τεχνοτροπία που θέφει πολλά στο έργο του Ελεύκια. Η ακρίβεια και η σιγουριά που χαρακτηρίζει το σχέδιο τους είναι εφαμιλή με τα καλύτερα δείγματα της γλυπτικής της ίδιας εποχής. Οι σοβιετικοί επιστήμονες όχι μόνο αναλύουν τις επιτεύξεις της αρχαϊκής ελληνικής αγγειογραφίας, μα κάνουν και σειρά αειδολογών συγκρίσεων με τα αγγεία που υπάρχουν σε πολλά μουσεία του κόσμου.

Θα θέλαμε επίσης να τονίσουμε, πως στη σύντομη ιστορικο-θεατρική εισαγωγή του βιθλίου, οι συγγραφείς

εξετάζουν και μια σειρά έργα αλλών αγγειοπλαστών, όπως είναι οι Ψιάδες, Κλεοφράδης, Οντήσιμος, Δούρης, Βρύγος κ.α.

III Στο τρίτο μέρος του βιθλίου οι συγγραφείς μάνουν μια αύντομη ιστορική ανάλυση των αγγειοπλαστικών σχολών της Ιταλίας, όπως π.χ. της Λουκανίας, Απουλίας, Καμπανίας και της Σικελίας, τονίζοντας πριν από όλη την επίδραση που δέχτηκαν από διάφορες αρχαίες ελληνικές τεχνοτροπίες στην τεχνολογία, τη ζωγραφική και τα θέματα της ζωγραφικής, καθώς και την αυτοτέλεια τους, χάρη σε μια σειρά καλλιτεχνών σαν του Πριμάτο, Λουκούργου ή και του αγγειοπλάστη που τη χρόμησε πάρα πέριξ τον τίτλο *Cratera a colonnettes*. Τελειώνουν την ιστορικο-θεωρητική εισαγωγή του βιθλίου, οι συγγραφείς κάνουν ανάλυση των έργων της ελληνιστικής εποχής της Αιγύπτου, Μακεδονίας και Μ. Αιαίς.

Σειρά έργων αγγειοπλαστικής του μουσείου Α.Σ. Πούσκιν έχουν αναλυθεί και σε άλλες μελέτες σοβιετικών επιστημόνων, όπως π.χ. στα έργα του Β.Δ. Μπλαδάκη «Η ιστορία της αρχαϊκής γραπτής κεραμεικής» της Ν.Μ. Λόσεθα, της Ν.Α. Σιντόροβα «Η κορινθιακή και απτική μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμεική» της Ο.Β. Τουγκούσταοβα «Η ιταλική κεραμεική» καθώς και στο έργο της Β.Σ. Ζαμπέλιανα «Η ελληνιστική κεραμεική».

Όμως το μεγαλύτερο μέρος του βιθλίου αυτού, αποτελεί ο εικονογραφικός καταλόγος των αγγείων, αρχίζοντας από τον κρατήρα της Μηλού του 8ου αιώνα π.Χ., όπου δινούνται δύο και κάποτε τρεις παραστάσεις σε έχχωρα ημίφωνα φωναριφόρες συνδεμένους από λεπτομερή περιγραφή του κάθε αγγείου. Ακολουθούν 14 αγγεία από την Κόρινθο, και από ένα αγγείο από τη Ρόδο και ένα από τις Κλαζομενές. Κατόπιν ακολουθούν, όπως τον τονίζουμε και παραπάνω, τα περισσότερα απτικά αγγεία από διάφορες σχολές και εποχές – περίπου 40-, στη συνέχεια αναλύονται τα ιταλικά αγγεία τα οποία προέρχονται από διάφορες περιοχές της Ιταλίας, διάφορες σχολές και εποχές. Και κλείνει ο εικονογραφημένος κατάλογος με τα αγγεία της ελληνιστικής εποχής.

Το επιστημονικό αυτό έργο συμπληρώνει η σοβιετική και ξενόγλωσση δι-

βλιογραφία με γενικές εργασίες, ενώ για το κάθε αγγείο ξεχωριστά, αν φυσικά υπάρχει, δίνεται ιδιαίτερη βιβλιογραφία, πράγμα που θυμάθη τον αναγνώσταν ν' αποκτήσει περισσότερες γνώσεις πάνω στην αγγειοπλαστική της πλούσιας συλλογής του μουσείου Α.Σ. Πούσκιν.

Βιβλιογραφία: 1. Κρατικό μουσείο καλών τεχνών Α.Σ. Πούσκιν: Αρχαία τέχνη. Κατάλογος. Μόσχα, 1963 (στα ρωσικά).

2. Σιντόροβα Ν.Α. Τουγκούσταοβα Ο.Β. Ζαμπέλιανα Β.Σ. Η αρχαία γραπτή κεραμεική, Ιακώσιατσο, Μόσχα, 1985 (ρωσικά).

3. Μπλαδάκης Β.Δ. Η ιστορία της αρχαϊκας κεραμεικής. Μόσχα, 1953 (ρωσικά).

4. Τζων Μπόρντμαν. Αρχαία Ελληνική τέχνη, Αθήνα, 1980.

Βελλάς Γιώργος
Υφηγητής του Κρατικού Πανεπιστημίου Βορώνεζ

Η ομηρική Ιθάκη του Οδυσσέα

Κωνστ. Κουτρουβέλης
Αθήνα 1986

Πρόκειται για γεωγραφική και τοπογραφική εξέταση του χώρου του ομηρικού Ιονίου Πελάγους, από τον συγγραφέα που είναι ε.α. Ταξιάρχος της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού. Γίνονται προτάσεις για την αναγνώση της ομηρικής ήτησης Αστερίδας στην Ιθάκη και της Ομηρικής Ιθάκης στη Λευκάδα. Όπως θέλουμε, πολλές προτάσεις αναγνώρισης της ομηρικής τοπογραφίας γίνονται ακόμη και σήμερα.

Το χέρι στο βιθό

Κίρα Σίνου και Ελένη Χουκ-Αποστολοπούλου

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1986

Οι δύο συγγραφείς, η Κ. Σίνου και συγγραφέας παιδικών βιβλίων και η Ε.Χ.-Α., δύτιρα και συνεργάτρια

αρχαιολογικά

του περιοδικού Υποθρύχιος Κόσμος, έγραψαν ένα συναρπαστικό δίγλυφα για παιδιά (και για μεγαλύτερους) που στηρίζεται στην πραγματική γεγονότα: Το ναυάγιο των Καλήρων και την ανακάλυψή του.

Το βιβλίο αυτό είναι ένα από τα καλύτερα δύώρα για παιδιά. Τους κεντρίζει το ενδιαφέρον και τους ανοίγει νέους ορίζοντες. Γνωρίζουν την αρχαιολογία και μαθαίνουν να την αγαπούν. Μέσα από τις ευχάριστες σελίδες του βιβλίου μαθαίνουν ιστορία.

Αρχαιομετρία. Μέθοδοι χρονολόγησης στην αρχαιολογία

Γιάννης Λυρίτζης

Εκδ. Καρδαμίτα, Αθήνα 1986

Πρόκειται για το πρώτο βιβλίο, ολόκληρο αφιερωμένο στην αρχαιομετρία που εκδόθηκε στην Ελλάδα. Γραμμένη απλά, ωστόσια κοινογραφημένη, η εργασία αυτή αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα για τη βιβλιοθήκη κάθε αρχαιολόγου, συντηρητή και γενικά του καθενός που ενδιαφέρεται για φυσικο-χημικές μεθόδους που εφαρμόζονται στην αρχαιολογία.

Βιομηχανικά κτίρια στη Λέσβο - 19ος και αρχές 20ού αιώνα Ελαιοτριβεία - Σαπωνοποιεία.

Εκδ. Νομαρχίας Λέσβου, 1986

Αξέριλο γλεύκωμα που παρουσιάζει τη βιομηχανική αρχιτεκτονική της Λέσβου που είδε μεγάλη άνθιση στους 19ο και 20ο (αρχές) αιώνες. Τις φωτογραφίες και τα σχέδια συνοδεύουν – εκτός από την εισαγωγή και την τοποθέτηση του θέματος που έγραψε ο νομάρχης Λέσβου, αρχιτέκτονας Ν. Σπουρουνάκης – τρεις εργασίες, η μία για την εξέλιξη του τρόπου παραγωγής του λαδιού, της Β. Κουτακούδη, η δεύτερη για τη μετατροπή του κοινοτικού ελαιοτριβείου Πολυχώνιτου σε Κέντρου Πολλαπλής Χρήσης του Στρ. Φραντζέσκου και η τρίτη του Τρ. Χαλαντή για

τα τρία σπουδαιότερα εργοστάσια (αρχιτεκτονική μελέτη) και τις προτεινόμενες λύσεις. Το λεύκωμα αυτό αποτελεί ΠΡΟΤΥΠΟ για το τι μπορεί να κάνει κανείς όταν αγαπάει τον τόπο του και ξέρει να σκέφτεται.

Λεξικό αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων

Αναστασίου Κ. Ορλάνδου & Ιωάννου Ν. Τραυλού

Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών,
Αθήνα 1986

Το λεξικό αυτό εκδόθηκε χάρη στη φροντίδα του ακαδημαϊκού Γ. Μυλωνά. Σ' αυτό, το κάθε λήμμα περιλαμβάνει κατά το δυνατόν, και την αντιστοιχή λέξη στα λατινικά και τα νέα ελληνικά, καθώς και πλούσια βιβλιογραφία. Διυτιώμας το θεματικό αυτό έργο δεν συνοδεύεται από σχέδια.

Η αρχαία επική ιστοριογραφία, Ηρόδοτος και Τίτος Λίβιος

Τ.Ι. Κουζνετσόβα και Τ.Α. Μίλλερ

Εκδ. Ναούκα, Μόσχα 1984

Η μελέτη της ιστορίας της Αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης χρίσει ήδη από την αρχαιότητα. Σήμερα, η ιστορική επιστήμη διαθέτει στοιχεία κληρονομημένα από αρχαίους συγγραφείς που χρησιμοποιούνται ως πηγές για τη μελέτη της ιστορίας. Τέτοια έργα είναι του Ηρόδοτου και του Τίτου Λίβιου.

Στην εργασία «Η αρχαία επική ιστοριογραφία, Ηρόδοτος και Τίτος Λίβιος» οι συγγραφείς Τ.Ι. Κουζνετσόβα και Τ.Α. Μίλλερ μελετούν το πρότυπα της εμφάνισης της ιστοριογραφίας, από την πρώτης ανάπτυξή της, ίσως στους σύγχρονους αναγνώστες φανεί περιεργός ο τίτλος του βιβλίου, γιατί στην εποχή μας η ιστορία θεωρείται επιστήμη και το έπος τέχνη. Επιπλέον οι δύο μορφές βασίζονται σε διαφορετική μεθοδολογία: Η επι-

στήμη εξετάζει γεγονότα, οδηγεί στη νομοτελεία και απευθύνεται στη νόηση και τη λογική, ενώ το έπος, η τέχνη, αποδίδει και αντανακλά εντυπώσεις και απευθύνεται στο συναίσθημα και τη φαντασία. Οι αρχαιοί είχαν καταλαβεί τη διαφορά που χωρίζει την επιστήμη από το έπος, αλλά είχαν νοιώσει και τη σχέση τους: Οι συγγένειά τους γίνεται φανερή από το ότι δύο ασέβεφες Μούσες προστέτευαν τις δύο μορφές της λογοτεχνίας: Η Κλεψύδη την ιστορία και ο Καλλιόπη την επική ποίηση (αελ. 3-4). Στην καλλιτεχνική ιστοριογραφία χρησιμοποιήθηκε η πείρα του έπους μα και του δράματος. Εκεί που υπερισχύουν γεγονότα, μεγαλύτερη επίδραση έχει το έπος, ενώ εκεί που η «δράση προστλώνεται σε μικρό κύκλο παραγόντων» εκδηλώνεται η επίδραση του δράματος (αελ. 4). Μετά από αυτά μπορούμε να πάμε πώς αφενός, μέρος των αρχαίων έργων όπως για παράδειγμα η «Ιστορία» του Ρωμαίου Φλάουρου (2ος α. μ.Χ.) όπου το ρητορικό πάθος θυμίζει την ποίηση του Λουκιανού και του Κλαυδιανού, αφετέρου σειρά έργων που των ιπποτώντων που δεν είχαν σχεδιαστεί ως ιστορικά έργα, χρησιμοποιήθηκαν ως πηγές, διαβάστηκαν αργότερα σαν ιστορίες και ως πηγές ιστορικές. Αν κανείς γυρεύει τη μορφή με την οποία εκδηλώνεται η επική ιστοριογραφία στην πιο γνήσια έκφρασή της, ανάμεσα στους Έλληνες συγγραφείς την πρώτη θέση θα έχει ο Ηρόδοτος (γεννημένος στην Αλικαρνασσό της Μ. Ασίας τον 50 αιώνα π.Χ.) και ο Ρωμαίος συγγραφέας Τίτος Λίβιος (του τέλους του 1ου αι. π.Χ. και των αρχών του 1ου μ.Χ.) όπως τονίζουν οι Τ.Κ. και Τ.Μ. που τους αφιερώνουν την εργασία τους. Το πρώτο μέρος του βιβλίου έχει τον τίτλο «Η ελληνική επική ιστοριογραφία». Σ' αυτό οι συγγραφείς εξετάζουν με καινούριο τρόπο και με βάση τη μαρξιστικο-λενινιστική θεωρία σειρά από τα «προβλήματα της δημιουργίας του Ηρόδοτου», αναλύοντας τη ρωσο-σοβιετική ιστοριογραφία τη σχετική με το έργο του Ηρόδοτου (Φ. Γιακούπη, Β. Αλή, Κ. Πάγελ, Εντ. Σδάρτης, Σ.Γ. Λουριέ, Α.Τ. Ντοβαντόυ κ.ά.). Οι Κουζνετσόβα και Μίλλερ δίνουν μεγάλη σημασία στις «ιστορικές συνθήκες κάτια από τις οποίες δημιουρ-

αρχαιολογικά

γήθηκε το έργο του Ηρόδοτου», τονίζοντας ότι σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες ο Ή. πήρε μέρος στην πολιτική ζωή της πόλης του και αγωνίστηκε κατά την τυραννία. Γι αυτόν αρκιβώς το λόγο αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη γενέτειρά του πόλη. Κατόπιν ταξίδεψε πολύ. Πήγε στην Αίγυπτο, τη Σύρια, τη Βαβυλονία, τις Β. περιφέρειες της Μαυρής Θάλασσας. Για την Ή. ξεχωριστή σημασία είχε η παραμονή του στην Αθήνα, όπου συνέβηκε με μεγάλα ονόματα όπως τον Περικλή, το Σοφοκλή, το Φειδία κ.ά. (σελ. 10-21). Το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας είναι αφερμένο στο «ζήτημα της ουνέβερης του έργου του Ηρόδοτου». Ζήτημα περίπλοκο στο οποίο πολλοί ερευνητές έχουν δώσει διαφορετικές ερμηνείες. Πάντας οι συγγραφείς κατέληκαν στο συμπέρασμα ότι στη βάση του έργου του υπάρχει ενιαίο σχέδιο που ο Ηρόδοτος ακολουθεί με συνέπεια, αν και το έργο γράφτηκε μέσα σε μεγάλο χρονικό διάστημα. Άλλο, όπως ο Φ. Μιτσένκο στον πρόλογο της μετάφρασης του έργου του Ή. εκφέρει τη γνώμη ότι ο Ή. συνέθεσε ξεχωριστές αφηγήσεις τις οποίες αργότερα συνένωσε. Οι περισσότεροι ερευνητές κλίνουν στημέρα προς την αποψή ότι μέρος του έργου που αναφέρεται στις διάφορες περιοχές του Περιαρκού διασείδιον γράστηκε πριν από τον εργοσιού του Ή. στην Αθήνα. Η ιδέα να συνέθεσε όλη την ιστορία των Ελληνο-Περσικών πολέμων ωρίμως στη σκέψη του όταν στην πόλη αυτή, όπου ξαναδούλεψε το παλιό του έργο, έγραψε την εισαγωγή και έκανε λεπτομέρεια πριν γράψῃ των γεγονότων. Ο Ή. έχει πολλά κοινά με τους λογογράφους και έχει δεσχείται έντονη την επίδραση της επικής ποίησης (Ομηρικά έπη και μύθοι). Οι δύο ερευνητές αναφέρουν επίσης τις πληροφορίες του Ηρόδοτου που δεν είναι πάντοτε απόλυτα άξιότες. Οι γεωγραφικές του περιγραφές θασίζονται, εν μέρει, σε προσωπικές παρατηρήσεις και εν μέρει σε αφηγήσεις τρίτων ή σε λόγια τντών κατοίκων (για αυτές χρησιμοποιούσε δειρημένα). Ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία της ΕΣΣΔ έχουν τα στοιχεία που δίνει ο Ηρόδοτος σχετικά με τις αποικίες στις Β. ακτές της Μαυρής Θάλασσας, καθώς και για τους Σκύθες, στοιχεία που αντανα-

κλούν, εν μέρει, το έπος των Σκύθων. Το έργο του Ή. διαμορφώθηκε κάτω από την επίδραση δύο διαφορετικών τάσεων: από τους ίνανες προδρόμους του κλαρνόντης το ενδιαφέρον για το παρελθόν, τις μορφές και τις μεθόδους αφήγησης και τα στοιχεία της ορθολογιστικής στάσης απέναντι στο μέθο. Ο ορθολογισμός αυτός εκδήλωθηκε ιδιαίτερα δυναμικά στην Αθήνα: Παρ όλο που στα γραφά του Ηρόδοτου υπάρχει η σύγκρουση ανάμεσα στην πίστη σε λαϊκές παραδόσεις, δειναύμονες κ.ά., δρίσκουμε και στοχεία κριτήκη της ιστορίας - όπως τονίζουν οι ερευνητές - που υπογραμμίζονται από τον ίδιο το συγγραφέα: «Εγώ είμαι υποχρεωμένος να γράφω αυτά που λένε, όμως, δεν είναι καθόλου υποχρεωμένος να τα πιστεύω. Κι αυτή η δηλώση ισχει υιο οι λόγοι τη δημόγηση μου» (VII 152).

Το δεύτερο σκέλος της εργασίας των δύο ερευνητών αποτελεί τη μελέτη του έργου και της πρωτοποτίας του Τίτο Λιβίου. Από το έργο του διασώθηκε, όπως τις μέρες μας, μόνχα το πρώτο μέρος. Ο Τίτο Λιβίος και ο Ηρόδοτος έχουν κοινά τρόπο κατανόησης της ευρύτατης των αντιλήψεων και τον τρόμο τόνο αφήγησης - όπως τον Τίτονίους του Τ.Κ. και Τ.Μ. - και συκεντρώνουν λεπτομέρεις που εντάσσονται στο γενικό ύφος του έργου τους. Κι όμως, οι δύο αυτοί συγγραφείς ανήκουν σε δύο διαφορετικά στάδια ανάπτυξης της ιστοριογραφίας: Ο Ηρόδοτος θριάσκεται στο Εκκίνημα της ενώ το Τίτο Λιβίος θάγει τα πρώτα συμπέρασμα. Με τον παραπάνω τρόπο ο Τ.Κ. και Τ.Μ. προχωρούν στην ανάπτυξη του έργου των δύο συγγραφέων, κάνοντας συνέχειες συγκρίσεις και συσχετισμούς: Ο Ηρόδοτος συκεντρώνει ποικίλες και σκόρπιες πληροφορίες, τις οποίες μεταχειρίζεται σαν γνήσιας ιστορικός, προσπαθώντας να θύγαιλε συμπέρασμα ενώ το Λ. Λιβίος δουλεύει πάνω σε πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει άλλοι συγγραφείς και τις προσδιορίζει στη δική του ιστορία. Επισής, ενώ ο Ή. μετρά το χρόνο με γεγονότα, ο Τ.Λ. μετρά τα γεγονότα με το χρόνο, σα χρονογράφος. Το δεύτερο μέρος της εργασίας χωρίζεται στα εξής κεφάλαια: Οι προϋποθέσεις της εμφάνισης της Ρωμαϊκής ιστοριο-

γραφίας και τα πρώτα μοντέλα της (σελ. 80-95), ο Τίτος Λιβίος, έργο και πηγές (σελ. 96-113), Σκοπός του έργου του. Η μέθοδος επίτευξης της ιερολογικο-καλλιτεχνικής ποικιλομορφίας (σελ. 114-160). Οι λόγοι στην ιστορία (σελ. 161-180). Το στύλο του Τ. Λιβίου (σελ. 181-186). Συμπέρασμα (σελ. 187-196). Παραστητικές εισιτήριοι και βιβλιογραφία (σελ. 197-211).

Γ. Βελλάς
Υφηγητής του Κρατικού Πανεπιστήμιου της πόλης Βαρόνες

Dictionnaire méthodique de l'architecture grecque et romaine

René Ginouvès & Roland Martin

Coll. de l' Ecole Française de Rome, 1985

Ο Α' αυτός τόμος του «λεξικού της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής» περιλαμβάνει τους όρους για τα υλικά, τις τεχνικές δόμησης, τις τεχνικές και τις μορφές της διακόσμησης. Απαραίτητο για όποιον δουλεύει πάνω σε Σενόγλωσσα κείμενα, το ερμηνευτικό αλεξικό δίνει εκτός από τη γαλλική λέξη και τα συναντώματα της, μεταφράση στα γερμανικά, αγγλικά, ιταλικά, νέα ελληνικά, αρχαία ελληνικά και λατινικά (με τα συνώνυμά τους). Επιλέγεται ότι το λεξικό αυτό θα βοηθήσει στο να υπάρξει κάποιο μοισαϊδωρία στο λεξιλόγιο του σχετικό με τις περιγραφές κτηρίων. Πλούσια εικονογράφηση των λεξικών θοητή αποκλειστικά τον χρήστη.

Tradition and Innovation. Essays in Minoan Art Gisela Walberg

Philip von Zabern, Mainz, Γερμανία 1986

Στην εργασία αυτή υπογραμμίζεται ο ρόλος της παραδόσης στη Μινωική τέχνη, που συνδέεται και προσδέμεται σε θέματα στις ανάκτες της. Οι κανονιμίες της τέχνης αυτής είναι συχνά αποτέλεσμα ζένων επιβράσσεων (160 σελίδες, 156 φωτ. \$ 23).

αρχαιολογικά

Monasteries of the Judean Desert

Anthony van der Heyden

Περιοδ. Ariel 65, 1986

Στο περιοδικό Ariel σημειώσαμε το οδοιπορικό αυτό στα μοναστήρια της Ιουδαϊκής Ερήμου. Το απλό αυτό κείμενο συνοδεύεται από 7 πολύ όμορφες φωτογραφίες.

Hemiteles. Akzidentelle Unfertigkeit und «Bossen-Stil» in der griechischen Baukunst

Thanasis Kalpaxis

Philipp von Zabern, Mainz, Γερμανία, 1986

Εξετάζονται τόσο ημιτελή έργα όσο και ο ρυθμός που δημιουργήθηκε και που χρησιμοποιεί ως διακοσμητικό στοιχείο την σχέδιον ακατέργαστη επιφάνεια της πέτρας (177 σελ., 32 πίνακες, 114 σχέδια, 135 D.M.).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η τεχνική γεωλογία στη μελέτη / διατήρηση και προστασία των έργων της αρχαιότητας, των μνημείων και των ιστορικών χώρων.

Με πρωτοβουλία της Ελληνικής Επιτροπής Τεχνικής Γεωλογίας οργανώνεται το 1988 (19-23 Σεπτεμβρίου) στην Αθήνα συνέδριο με τον παραπάνω τίτλο που θα δώσει την ευκαιρία να συγκεντρωθούν εμπειρίες από όλο τον κόσμο σε θέματα συναφή με τη μελέτη, διατήρηση / συντήρηση μνημείων και έργων τέχνης. Η έγκαιρη ανακοίνωση του συνέδριου, επέτρεψε στους ειδικούς να παρουσιάσουν τις εργασίες τους μέσα σε ανώτατη χρονική πλάσια. Τα θέματα που θα εξεταστούν είναι: 1. Τεχνική Γεωλογία και η Προστασία

Ιστορικών Χώρων, Μνημείων και του Περιβάλλοντος τους; Ευτάθει του χώρου θεμελώσεις, προστατευτικά μέτρα, περιβαλλοντικά περιορισμοί.

2. Τεχνική Γεωλογία και Δομικοί Λίθοι των Ιστορικών Μνημείων: Προθήματα διάθρωσης και γηρανσης, υλικά αναστηλώσεων, δανειοθλαματικού και λατομεία αρχαιότητας, προϊστορικοί χώροι. 3. Τεχνική Γεωλογία και Αρχαιολογική Έρευνα: Γεωφυσική έρευνα, πληεπισκόπηση, εκσκαφές. 4. Γεωλογοκοί Κίνδυνοι στην Εξέλιξη της Ιστορίας: Μεγάλες καταλήσθεσης, καθίσησεις, σεισμοί κλπ., εξαφάνιση στο παρελθόν ιστορικών χώρων. 5. Γεωλογία Περιβάλλοντος και Αρχαιολογικού χώρου. 6. Τεχνική Γεωλογία και Τεχνικά έργα της Αρχαιότητας.

Για πληροφορίες: Καθηγητή Π.Γ. Μαρίνο Πολιτευτική Σχολή Παν/μίου Θράκης, 67100 Ξάνθη, Τηλ. 0541-25373.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριε Διευθυντά
Τον τελευταίο καιρό πολλά γράφονται και διαδίδονται για το εργοστάσιο αλούμινας στη Φωκίδα και για τη «μυστηρίου» της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας στην καταστροφή του Δελφικού Τοπίου. Εγίναν συσκέψεις και συγκεντρώσεις όπου άλλων μέρος πολλοί υπεύθυνοι αλλά και ανεύθυνοι, που έτσι μπαρούν να λένε ότι θέλουν. Το γράμμα μου αυτό έχει σκοπό να βάλει τα πράγματα στη σωστή και αληθινή τους βάση. Σαυτόντος από την πλευρά της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Α) Το πρώτο που τρόμαξε από την ίδρυση εργοστασίου αλούμινας στη Φωκίδα ήταν το Αρχαιολογικό Συμβούλιο, σε μια εποχή που μόνο υποστηρικτές του υπήρχαν (Νομαρχιακό Συμβούλιο, Τοπική Αυτοδιοίκηση και κάτοικοι της περιοχής). Γι' αυτό το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΥΠΠΕ / ΑΡΧ / Α1 / Φ01 / 14596 / 536 / 21.3.85 Απόφαση), έδωσε μακ τα αρχικά έγκριση με τους όρους να μη φαινεται το εργοστάσιο από τους Δελφίους και να αντιμετωπισθει πλήρης η ρύπανση.

Β) «Ο περιορισμός του Δελφικού Το-

πίου για να ιδρυθεί το εργοστάσιο». Η Αρχαιολογική Υπηρεσία από το 1981 πρότεινε με απόφαση του ΚΑΣ την επέκταση της ζώνης προστασίας που ήταν από το 164 χιλ. μέχρι το 171 χιλ. σε μια ευρύτατη έκσταση από την Αράχωβα μέχρι την Αμφίσσα και την Ιτέα και όριο τις κορυφογράμμες του Πανασσού και της Κίρφης (ΥΠΠΕ / ΑΡΧ / Α1 / Φ10 / 1979 / 738 / 26.3.82 Υπουργικό έγγραφο). Εν τις μεταξύ όμως είχαμε ζητήσει την αναστολή των οικοδομικών εργασιών σε αυτή τη ζώνη. Το Υπουργείο ΧωροταΞίας είχε κάνει σε μεγαλύτερη ζώνη αναστολή οικοδομικών εργασιών, για να μελετήσει συνολικό το χωροταΞικό του Νομού. Η πρόταση αυτή υλοποιήθηκε με το Π.Δ. 417/3.9.85. Το ότι δεν είχε περιληφθεί η Αγ. Ευθύνη αποδείκνυεται από το ότι η Υπηρεσία μας χορηγούσε άδειες οικοδόμησης (Φ.ΟΙΚ.ΑΓ.ΕΥΘ / 128 25.1.85 & Φ.ΟΙΚ.ΑΓ.ΕΥΘ / 2031/22.8.85). Επομένων δε γίνηκε καμμία συρρίκνωση του Δελφικού Τοπίου για να ιδρυθεί το εργοστάσιο. Απεναντίς η ζώνη μενάλωσε από 29 οδικά χιλ. που πρότεινε το ΚΑΣ με την αριθ. ΥΠΠΕ / ΑΡΧ / Α1 / Φ10 / 19799 / 738 / 26.3.82 ΥΑ σε 32 οδικ. χ. και οριοθετήθηκε το Δελφικό τοπίο στις πραγματικές του διαστάσεις, με αποτέλεσμα να έχουν Επισκωβεί οι κάτοικοι της περιοχής. Αυτό όμως διαστρέβλωνε όπως συστηματικά γιατί το σπουδαιότερό όπως φινέται επιχειρήματα των πολεμίων του εργοστασίου είναι το Δελφικό τοπίο, που πρέπει να είναι κατατούς απεριόριστο και γιατί αυτό πράγματι ευαισθητοποιεί όλο τον κόσμο. Από τη αυθιτική που παρακολούθησα: τα άλλα επιχειρήματα οικονομικά και ρύπανσης αντιμετωπίζονται εύκολα από τους αρμόδιους της ΕΛ.ΒΑ ΑΕ και του ΥΠΕΧΩΔΑ.

γ) Η θέση που έχει επιλεγεί και που δεν είναι οριστική όπως διαθεσαίσαν οι αρμόδιοι της ΕΛ.ΒΑ ΑΕ είναι τελείως άγονη και απέχει από την ζώνη 1800 μ. από το χωρίο Αγ. Ευθύνη, στο οποίο αύξονται τα ερείπια της αρχαίας Μυωνίας, μικρής πόλης των λακωνικών χρόνων.

Κι αν παραμείνει αυτή και δεν απομάκρυνθεί ακόμη περισσότερο, το εργοστάσιο θα απέχει από τις αρχαιότητες περίπου 2500 μ. Στη θέση που έχει επιλεγεί υπάρχει ένας αρχαίος πύργος διαστάσεων 6.40 X 6.70 μ.

Και ρωτώ όλους που γνωρίζουν τι

αρχαιολογικά

ονειδισμούς δέχεται η Αρχ/κή Υπηρεσία που έχει μείνει μόνη της να προστατεύει τις αρχαιότητες. Τι θα έλεγαν αν σταματούσαμε μια τέτοια επένδυση για ένα πύργο; (είναι δυνατό να μεταφερθεί όπως έχει γίνει σε πολλές άλλες περιπτώσεις).

δ) Εκείνοι όμως που με εκπλήσσουν και κάπου το έχω και παρόντο, είναι ότι γίνεται απεγνωσμένος αγώνας για να σωθεί ο Αρχ/κός Χώρος των Δελφών και το άμεσο περιβάλλον από τα σκουπίδια, τα καυσαέρια των αυτοκινήτων, τις παράλογες απαιτήσεις για οικοδόμηση (φαντάζεστε πολύωροφο γκαράς μπροστά στο Μουσείο και ξενοδοχείο πίσω από το Μουσείο), το δάσος από τις κάμπιες, την υποθάμψη του χωριού, που δυστυχώς διώχνει τους τουρίστες, και από πουθενά δεν υπάρχει καμιά βοήθεια. Έχει μείνει παλι μόνη η Αρχ/κή Υπηρεσία, ο κυματοθραύστης για όλα τα παραπάνω και εκείνη που προκαλεί τη μήνια αυτών που θέλουν την απεριόριστη μέρχη καταστροφή, εκμετάλλευση την περιοχή του αρχαιολογικού χώρου, χωρίς να καταλαβαίνουν ότι αυτό θα τους οδηγήσει στο μαρασμό, που ήδη άρχισε στους Δελφούς. Διάλεουν οι οικολόγοι τα πανα «ναι στην επέκταση όχι στις αυθαίρεσίες του Αρχ/κού Συμβουλίου»: Φυσικά όλα αυτά είναι μικρά θέματα και δεν φέρουν δόξα. Τα πολια στην Ιτέα και στα Γαλαξείδι ήταν μικρό θέμα; Κατ' έναν έγινε μια συγκέντρωση στην περιοχή για την απομάκρυνση τους; Η υποθάμψη δύλια της παραλίας από Ιτέα μέχρι Γαλαξείδι από τις εκμεταλλεύσεις του βυθείται και την άλιγνη χρηματοποίηση της για τη συγκέντρωση του λικού. Το κανάλι του Μόρου που διχάζει το Δελφικό τοπίο; Οι εισοδοι των πόλεων, τουριστική ζώνη από EOT, εκτός των Δελφών, που έχουν μετατραπεί σε νεκροταφεία αυτοκινήτων και σε χώρο συνεργειών χωρίς καμιά φροντίδα για το περιβάλλον; (αλήθεια προβλέθηκε κάτι στο νομοσχέδιο για τα συγκεντρεία αυτοκινήτων). Τα λατούμεια της περιοχής που εκτός των πληγών στο φυσικό περιβάλλον, ρυπαίνουν με τη σκόνη τους, ιδιαίτερα το καλοκαίρι; (είδε κανείς την περιοχή πριν από την Αράχωβα από τη δράση του λατούμειου το καλοκαίρι); Πολλά μικρά (!) θέματα για συγενείς αγάνες, που κανένα δύνας δυσκινήσουν. Η Αρχ/

κή Υπηρεσία για όλα αυτά έχει κάνει και αφέλως συνεχίζει να κάνει προσπάθειες πολλές φορές και πέρα από τις αρμοδιότητές της.

Σας στέλνω μια σειρά μόνο εγγράφων, αν και όχι βαφτισμένος οικολόγος, που δείχνουν την προσπάθεια αυτή και όποιας ενδιαφέρεται μπορεί να ζητήσει δοσ στοιχεία θέλει. Τα προβλήματα της περιοχής είναι πολλά και η απαρίθμηση τους δεν έχει τέλος. Έχει δρεπεί κανείς υποιδηπότες μέρα από 11 π.μ. μέχρι 3 μ.μ. η ώρα στο δρόμο μπροστά στο Μουσείο: ας έρθει. Τα καυσαέρια, τα κορναρίσματα, ο εκνευρισμός είναι πάνω από την ατμόσφαιρα της πλατείας Ομονοίας. Που είναι η ειρότα και το Δελφικό Τοπίο; Παρά τα σήματα, αστυνομικές διατάξεις κλπ. οι μετρήσεις δίνουν ότι τα καυσαέρια των αυτοκινήτων και οι κραδασμοί προκαλούν καταστροφές στα μηνύματα. Ποιος το ειδε, ποιος διαμαρτυρήθηκε, ποιος θα δοθησεις να φύγει ο δρόμος μέσα από τον Αρχ/κό Χώρο (τον διχάζει) και να γλυτώσει το ιερό; Μόνο το Κεντρικό Αρχ/ κό Συμβούλιο και ας του κρεμάνε πανώ. Το επικίνδυνο πάντοτε με την Ελληνική πραγματικότητα είναι ότι δίνοντας υποχρέσεις συνήθων που δεν τηρούνται. Άν δος συλληπήτης στον Αρχαιολογικό Συμβούλιο τρηπθούν, τότε το εργοστάσιο θα γίνει αφορμή να αναβαθμιστεί όλη η παραλία και όλη η περιοχή γύρω από την Αμφίσσα και να χρηματοδοτηθούν έργα που θα ανοικτύνουν την περιοχή.

Κύριε Διευθυντά το γράμμα είναι μεγάλο αλλά νομίζω ότι εκφράζει ένα πάρα πολύ για τις παραπομπές της πραγματικότητας και την αδιαφορία για τόσα πολλά. Είναι εύκολο όταν κανείς παρουσιάζεται σαν οικολόγος να του προσφέρονται στήλες και είναι ακόμη ευκολότερο από τους δημοσιογράφους ότι ρίχνουν αιχμές και μικρά ειρωνικά σχόλια. Γιατί όμως κανείς παίζει μια άμεση ενημέρωση: έστω να λύσεις τις απορίες του, αν έχει, ή να δεις τι σκέπτονται και λένε αυτοί που εναντίο τους βάλλει. Το πρόβλημα για μένα δεν είναι αν θα πρέπει το εργοστάσιο της Αλουμίνια να γίνει στο συγκεκριμένο χώρο, αλλά αν θα τηρηθούν οι όροι που έβαλε και θα βάλει το Αρχ/ κό Συμβούλιο (μη έχεχνάμε δις διθέτει καταρχήν έκριση) και τότε πράγματα θα χρειαστεί η δοήθηση όλων.

Κάποτε πρέπει να προχωρήσουμε και εμείς, αλλά συγχρόνως να μαθαύμαστε σε σεβδόμαστε και να τηρούμε τις υποχρεώσεις μας.

Ελπίζοντας ότι θα δημοσιεύσετε την επιστολή για ενημέρωση των αναγνωστών σας,

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων
Ευάγγελος Πεντάδας

Κύριοι,

Μετά από παράκληση μας, μας στέλνετε το περιοδικό σας και μας δώσατε την άσπιδα να χρησιμοποιούμε υπό για το ομώνυμο παριστοδικό. Μ' αυτό μας το γράμμα θέλουμε να σας ευχαριστήσουμε για την ευγενική σας χειρονομία, αλλά και να σας συγχαρούμε, γιατί το περιοδικό που εκδίδετε είναι πραγματικό ένα από τα καλύτερα αν όχι το καλύτερο που κυκλοφορεί στη χώρα μας.

Συγχαρητήρια και πάλι για την υψηλή ποιότητα και το ανεβασμένο επίπεδο της ύλης, του χειρισμού των θεμάτων, αλλά και της παρουσίασής τους. Εμεις εκτός από το περιστοδικό που σας είχαμε στέλνει, έχουμε πολλές δραστηριότητες (εσωκλειστικό πυλλάδιο δραστηριοτήτων).

Μεταξύ αυτών έχουμε και το μοναδικό στην Ελλάδα αλλά και ένα από τα 4 στον κόσμο μουσείο στη φυλόφορο (εσωκλειστικό φυλλάδιο, κατάλογος εκθεμάτων και φωτογραφίες).

Αν νομίζετε ότι ενδιαφέρεται το περιοδικό σας, μπορείτε μετά μια σχετική έρευνα, η επισκεψη σας σε μας, να γράψετε κάποιο άρθρο.

Και πάλι σας ευχαριστούμε.

ΙΦ. ΠΟΛΥΔΡΟΥ-ΜΠΕΝΑΚΗ
ΚΟΙΝ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

Και πάλι το Παλιό Πανεπιστήμιο

Στο τεύχος 18 / Φεβρουάριος 1986,
στη στήλη αλληλογραφία, δημο-

αρχαιολογικά

σιεύεται επιστολή του συναδέλφου Δημ. Φιλιππίδη, σχετική με το άρθρο μου για το Παλιό Πανεπιστήμιο Αρχ. 17/1985, στην οποία προσθέτει δύο ακόμα στοιχεία για το κτίριο αυτό.

Το πρώτο αναφέρεται στην αναγκαστική κατάσχεση της οικίας Κλεάνθη του 1837, που δημοσιεύτηκε στην «Αθήνα» (414/27.2.1837). Προκειται για την κατάσχεση την «ενεργηθείσα παρά του κ. Σάουμπερτ», για χρέως 7.012 δρχ. και 50 δολ. που, όπως αναφέρεται στο άρθρο μου, πληρώθηκε τελικά σε τρεις δόσεις (8-11-47, 2-2-38, 8-3-38).

Το δεύτερο στοιχείο που αναφέρεται στο Δημ. Φιλιππίδη, η αναγγελία πώλησης της «οικίας Κλεάνθη» (Αθήνα 2.710, 22/10/58), προσφέρει μία ακόμα πληροφορία εκτός από το ότι επιβεβαιώνει τη χρήση της και σαν στρατώνα πεζίκου, και για τούτη τη θεωρία ιδιαιτέρα χρήσιμη. Στην αγγελία αυτή αναφέρεται και η χρήση της σαν διδασκαλείο, μετά την μεταφορά του Πανεπιστημίου το 1941 στα νέα του κτίρια. Όπως προκύπτει λοιπόν, στο διάστημα 1941-1950, για το οποίο αν και γνωρίζαμε ότι το κτίριο ήταν μισθωμένο στη Γραμματείη της Παιδείας, δεν ήταν γνωστό σε τι ακριβώς χρησιμεύει, στην «οικία Κλεάνθη» στεγάστηκε το διδασκαλείο που μετά την μεταφορά του από την Αγίανα, λειτούργησε στο παλιό απίτι του Finlay στην Πλάκα. Η πληροφορία αυτή επιβεβαιώνεται και από τον Χάρτη της Αθήνας του A. Chenavard (A. Chenavard, Voyage en Grèce et dans le Levant fait en 1843-44, par Et.

Rey peintre et A. Chenavard architecte, Lyon 1867), όπου η οικία Κλεάνθη σημειώνεται με τον αρ. 29 και υπομνηματίζεται στο πλάι σαν «Seminaire».

Τον χάρτη αυτό τον είχα ως ύψη μου, αλλά δεν είχα μπορέσει να τον επιβεβαιώσω από γραπτά κείμενα. Ευχριστώ, λοιπόν, τον κ. Φιλιππίδη που με το νέο στοιχείο που μας έδωσε με ωθήση σ' αυτό.

Τέλος, θα ήθελα να προσθέσω ότι λίγο μετά τη δημοσίευση του άρθρου μου δρήγα μια σειρά από αναφορές του Γραμματεά επί της Παιδείας I. Ρίζου, προς την «Θύρων» (1834-1836), σχετικές με την οικία Κλεάνθη. Τις αναφορές αυτές, μέσα στις οποίες περιλαμβάνεται και περιγραφή του απιτίου του 1835, παλιότερη δηλοδή σε απότι που έχουμε, επίληπτα να παρουσιάσει σύντομα μέσα από τις στήλες της Αρχαιολογίας.

Ευχριστώ
Μάρω Καρδαμίτη-Άδαμη
Αρχιτέκτων

Το περιοδικό μας έλαβε το παρακάτω γράμμα από τον κ. Δ. Κοναΐτασ, Δικηγόρο (Δημόριτος 10, Αθήνα). Μια πρόταση που έννοιε: Βιβλιονίο Κέντρου (ή Βιβλιονίο Εστία) Μυστρά

1. Προτείνεται η δημιουργία στο Μυστρά ενός διεθνούς κέντρου, μιας εστίας, που ν' ασχολείται με θέματα σχετικά με το Βιβλιόνιο, το Βιβλιόνιο πολιτισμό και τις σχέσεις του Βι-

βιβλιονίου με άλλους λαούς, χώρες και πολιτισμούς.

2. Η θεωρητική έρευνα θα συνδυασθεί με πρακτικότερες δραστηριότητες, όπως οι ακολουθες:

— Τη συστηματική έρευνα και καταγραφή των βιζαντινών και μεταβιζαντινών μνημείων της Λακωνίας και παροχή επιστημονικής δοθείας για τη συντήρηση και αναστήλωση τους. Το ίδιο ενδεχομένως και για άλλα μέρη του Ελληνικού χώρου.

— Την οργάνωση υπό την αιγιάλη του Κέντρου μαθημάτων, σεμινάριων και πρακτικής εκπαίδευσης για την ανάγνωση χειρογράφων και επιγραφών (παλαιογραφία), τη συντήρηση και αναστήλωση εικόνων, τοιχογραφιών και άλλων μνημείων και άλλες συναφεις ειδικότητες;

3. Το Κέντρο (ή Εστία, ονομασία που αργότερεις ιών της περιοδότερο) θα προσπαθήσει να προσελκύσει επιστήμονες, καλλιτέχνες, λογίους από όλο τον κόσμο. Θα τους προσφέρει τον καταλλόλο χώρο κι ένα μοναδικό περιβάλλον, για να συναντώνται, διαμένουν, μελετούν, ανταλλάσσουν απόψεις και διαλέξεις.

Θα οργανώνει ομιλίες, κύκλους μαθημάτων, σεμινάρια και διασκέψεις καθαρά φροντίζει για την έκδοση πρωτότυπων μελετών.

Θα συνεργάζεται με Πανεπιστήμια και άλλα ακαδημαϊκά και πολιτιστικά ίδρυματα και οργανισμούς ανά τον κόσμο.

4. Το Κέντρο (Εστία) θα οργανωθεί κατά το πρότυπο περίπου των κολλε-

δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στα γραφεία του περιοδικού **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** οδός Πανεπιστημίου 9, 105 64 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3253246.

Επιβεβαίωμα για εγγραφών συνδρομητής για ένα χρόνο - 4 τεύχη - από το τεύχος αριθμ. ... Συνδρομή Αεωτερικού: Δρχ. 1.500 — Συμμετών, Συλλόγων 2.500 — Οργανισμών, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 2.500 — Μαθητών και Σπουδαστών 1.200 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίτιμου).

Εμβολικού: Αεροπορ. ταχυδ. Ευρώπ. \$ 22 — Αμερικ. Καναδ. Αυστραλία \$ 25 — Σπουδαστών εξωτερικού αντίτιμα \$ 20 και 22.

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**, Πανεπιστημίου 9, 105 64 ΑΘΗΝΑ.

Επώνυμο	Όνομα
Οδός / Αρ.	Ταχ. Κωδ.
Πόλη	Τηλεφ.
Ημερομηνία	Υπογραφή

αρχαιολογικά

γίων του Καίμπριτζ και της Οξφόρδης, του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών της Βενετίας, καθώς και του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας. Βεδαίως θ' αξιοποιήθει και η εμπειρία και η παρόδη σους αφορά την οργάνωση των Βυζαντινών μαναστηριών.

5. Οι εταίροι του Κέντρου θα μπορούν να διαμένουν σ' αυτό για ορισμένες μακρότερες ή συντομότερες χρονικές περιόδους υπό τους όρους που θα προβλέπεται ο οργανισμός του και οι σχετικές αποφάσεις της συλλογικής διοικήσεως του. Κατά τα άλλα το Κέντρο θα είναι προστό στους μελετητές και το κοινό.

6. Τα μέλη του Κέντρου θα διακρίνονται σε τακτικούς εταίρους, σε πρωταρχίους και επιτίμους. Όσοι από τους εταίρους καλούνται να διαμένουν εκεί διωρέαν, θ' αναλαμβάνουν εναντί τούτων να διωρέαν χωρίς αμοιβή μία ή περισσότερες διαλέξεις ή να δημοσιεύσουν μια μελέτη υπό την αιγιδα του Κέντρου. Θα προβλέπονται και σεμινάρια για μεταπτυχιακούς οπουδαστές κατόπιν συνεννόησης ως με την αντίστοιχη Πανεπιστημια, ούτως ώστε ο χρόνος της θητείας τους στο Κέντρο να λογίζεται ως μέρος του χρόνου για την προετοιμασία της διδακτορικής διατριβής τους.

Εκτός απ' αυτούς και τους οπουδαστές παλαιογραφίας, συντηρησώνται και αναστήλωσες εικόνων κλπ. το Κέντρο δεν θα έχει άλλους οπουδαστές, τουλάχιστον κατά τα πρώτα έτη και συνεπώς θα είναι απαλλαγμένο από εξετάσεις, απονομή πτυχίων

και τα συνηθή έργα ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος. Ως προς αυτό θα μοιάζει μάλλον με το All Souls College της Οξφόρδης, που δεν έχει φοιτητές, αλλά μόνο εταίρους.

7. Η στέγαση του Κέντρου θα συνδυασθεί με τη βαθμία (και προσεκτική) αναστήλωση μέρους των παλαιών ανακτώρων του Μυστρά ή ορισμένων γειτονικών κτιρίων, ώστε να δημιουργηθούν συν θα χρόνων εντεκτηρία, μελετητήρια, αιθουσές συγκεντρώσεων, διαλέξεων και εκθέσεων καθώς και χώροι για κατοικία (μικρού διαμερίσματος ή κελλιά), ανάπτωση και συνεπίσταση δώσων εταίρων που μένουν εκεί. Ιδεώδες για αυτό είναι το λεγόμενο μικρό ανακτόρο και, αν χρειασθούν, ένα δια ύδρου ακαδημαϊκό παλάτι, που άλλοτε θ' ανήκαν σε Βυζαντίους αιγαίνωνταχούς. Για τελετές, μεγάλες συγκεντρώσεις και εκθέσεις θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η μεγάλη αιθουσά των ανακτώρων, μναϊκή στην Ελλάδα.

Συμπληρωματικά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και κτίρια έξω από τον αρχαιολογικό χώρο.

8. Θα εξετασθεί προσεκτικά η διασύνδεση του Κέντρου με τα Ελληνικά και ορισμένα από τα μεγάλα και παλαιά Πανεπιστήμια του εξωτερικού, π.χ. Cambridge, Oxford, Σορθόνης, Φλωρεντία, Χαϊδελβέργη, Βιέννης, Ουμάλα, Μαρίτη, Ηαννάρντ, Πανεπιστήμια Ρωσία και άλλων χωρών που έχουν σχέση με το Βυζαντινό κόσμο, το Ινστιτούτο της Βενετίας. Εκτός τούτου θα υπάρξει στενή επαρχία με την Εκκλησία της Ελλάδος, τα εκτός της Ελλάδας Πατριαρχεία, την Εκκλησία της Κύπρου,

το 'Αγιον Όρος, τη Μονή του Όρους Σινά, Πάτμο, ορισμένα Πανεπιστήμια του Αραβικού χώρου.

Ειδικότερη όμως διασύνδεση θα ήταν πολύ χρήσιμη να επιτευχθεί με δύο ή τρία μεγάλα Πανεπιστήμια του εξωτερικού (π.χ. Cambridge, Σορθόνη, Harvard), για να εξασφαλισθεί το ενδιαφέρον και η συναστική δυνατία τους για την οργάνωση, την καλή λειτουργία και τις διεθνες επαφές του Κέντρου. Τα Πανεπιστήμια αυτά θα συμμετέχουν και σε μακριμακή επιπτώση με συμβουλευτικές και άλλες αρμόδιοτητες.

9. Θα πρέπει απαραίτητη να εξασφαλισθεί η υποστήριξη για την UNESCO.

10. Ευθύνες εξ αρχής επι τη κεφαλή του Κέντρου όσους αφορά το ακαδημαϊκό έργο, καλών είναι να τεθούν σε τιμητικές θέσεις προσωπικότητες με μεγάλο διεθνές κύρος, όπως π.χ. ο Sir Steven Runciman, ο οποίος μαλιστα είχε παλαιότερα ανακρυψθεί και επίτιμος δημότης του Μυστρά κι έχει δημοσιεύσει κι ένα βιβλίο για τον Μυστρά.

11. Το έργο θα προχωρήσει σε στάδια αναλόγως με τις τεχνικές, οργανωτικές και ίδιως οικονομικές δυνατότητες. Οι βάσεις όμως, ο προγραμματισμός και η οργάνωση πρέπει να είναι από την αρχή ωστές.

Μέρος της αρχικής δαπάνης θα καλυφθεί από την UNESCO και από τα ποσά, που θα διατίθενται από το Κράτος για τη συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου του Μυστρά. Θα ζητηθεί επίσης ενίσχυση από την EOK, τον EOT, από τη Διεύθυνση Εθνικών Κληροδοτημάτων καθώς και

subscription

To be mailed completed and accompanied by the remittance value to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 4 Panepistimiou str. 105 64 Athens Greece, tel. 325.32 46

I would like to subscribe to your publication for 1 year - 4 issues. — from issue No.

Subscription price: Greece \$ 18, Organizations \$ 28, Europe \$ 22, USA, Canada, Australia \$ 25 - Students \$ 20 & \$ 22.

Payment: money order or bank manager's check to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 4 Panepistimiou str. 105 64 Athens - GREECE

Surname Name

Street - No City

Country Mail-code

Date Signature

αρχαιολογικά

από τους Έλληνες της Αμερικής, που πολλοί απ' αυτούς κατάγονται από τη Λακωνία. Δεν είναι θέσιο πόσο στο περιεργό οι μεγάλοι οργανισμοί και εταιρίες του εξωτερικού, αλλά ότι καταθέλλει και στην κατεύθυνση αυτή σχετική προσπάθεια. Η διασύνδεση με το Harvard, αλλά και με άλλα από τα μεγάλα Πανεπιστήμια, μπορεί να είναι και σ' αυτό χρήσιμη.

Η ανάπτυξη του Κέντρου θα ενισχύσει, εκτός από τη σημασία που έχει για μας Έλληνες και τη θέση που κατέχει στην παγκόσμια ιστορία, παρουσιάζει ζωντανό ενδιαφέρον και για τον σύγχρονο άνθρωπο και μελέτη πήδη σαν μια ίδεα κι ένας μηχανισμός, που επί αυτού προτείνει επιπτώσεις στην παραγωγή, στην πολιτιστική και την πολιτική μορφών, λαών και τάσεων. Η μελέτη και η ανάλυση τετού των εξισροποτικών μηχανισμών και παραδειγμάτων δίνει μια πολύτιμη ιστορική διάσταση στα οξύτατα προβλήματα του ειδούς αυτού, που ο κόσμος, και ειδικότερα για μας η Ανατολική Μεσόγειος, έξασκολουείν 'αντιμετωπίζει και σημειά, και θέλει, και σε πολλά μέταβαλλόμενες μορφές και συνθήκες. Η ενσάχληση με το Βιζαντίο καθέ άλλο είναι πάρα ενασχόληση μ' ένα νεκρό και μουσειακό παρελθόν. Ο Μυστράς από ερειπωμένην κεντρολόγη μπορεί αγιά-αγιά ν' αναπυκνεθεί σε μια επιρρολογή, μελέτης και διεθνός επιστημονικής συνεργασίας.

Η Βιζαντινή ίδεα της συνυπάρξεως, συμβιώσεως και συνεργασίας διαφόρων λαών και πολιτισμών κάτω από κοινά σχήματα, ιδεολογίες και συμφέροντα, συμπίπτει με τις διεθνείς ανάγκες και με τις τάσεις της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής για ειρήνη και διεθνή συνεργασία.

Με το σχέδιο αυτό είχα ασχοληθεί προ τεών και είχα πολλές προκαταρκτικές επαφές. Δεν το συνέχισα ομάς, διότι χρειάζονται οι καταλληλές συνθήκες και κλίμα. Έχει γίνει αρκετή προεργασία και δύο αφορά τον οργανισμό του Κέντρου.

Περί της μονής Αγ. Νικολάου Μετσόβου... συντήρησης και... αλληλογραφίας

Αγαπητή Αρχαιολογία,

Στο τεύχος σου αρ. 19, Μαΐου 1986, διαβάσαμε την απάντηση του προπτάμενου της 8ης Εφορείας Βιζαντίνων Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων κ. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, στο άρθρο του Αρχιτέκτονα - Συντηρητή κ. Κοκολή, όπου σημαντικός μένεις πολλά ερωτηματικά έχει δημοφυργήσει και σε μας.

Θεωρούμε ότι η επιστολή του κ. Τριανταφυλλόπουλου "χαζεύει" το πρόβλημα, από τη σημγή που είναι φανερή η προσπάθειά του να ευαισθητοποιήσει τους αρμόδιους, όχι δέδια τον κ. Κοκολή, με μία άλλων ευεγκάρηκη επιχειρηματολογία που οποιαδήποτε αντιτρόφως ανάλογη με το μέγεθος της αυθαιρεσίας και του βανδαλισμού που αποτυπώθηκε ανεξίτηλα στο μανσαράτη του Αγ. Νικολάου.

Το θέμα ομώς δεν είναι εκεί! Ετοιμαστεί και άλλως τον λόγο θα ἔπειτε να έχει η πολιτεία και γιατί όχι δικαιούνται, σε μια ολοφρένη καταπάτηση του νόμου περί αρχαιοτήτων. Γιατί δεν είναι δυνατόν να διυλιστεί ο κώνωπας, με την παραπομπή πολλές φορές απόνων ανθρώπων, στους οποίους εφαρμόζεται ο νόμος για καταστροφή αρχαίων, όταν από άγνοια επεμβαίνουν σε μνημεία του τόπου τους, και να μένει αιτιώμαρτη η αιώνευτη πρωτοφανής έκτασης και αυθαιρεσίας, επειδή και μόνον την φοργαίδην του "ειδικού".

Μεγάλη έκπληξη μας προκάλεσε η απάντηση του κ. Κοκολή, η οποία δεδιώκεις δεν προσπάθει να σταθεί στην ανεύρεση επιχειρημάτων ικανών να τεκμηριώσουν τις αυθαιρεσίες του, απορροφώντας άλλως, αλλά ορθώς, τα έρχεται να επιβεβαιώσεις τις διασυνδέσεις του, οι οποίες δεν ήταν αναγκαίο να φθάνουν μέχρι το Dumbarton Oaks. Εδώ οώς απόχθησε! Γιατί δεδιώκεις δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα στις, γε γενικές γραμμές, σωτές διαπιστώσεις του κ. Τριανταφυλλόπουλου. Όσο για τα περι διαλέξεων σε αμερικανικά πανεπιστήματα και ευχαριστίες, αυτό κάθε άλλο παρά απότομη επιχειρηματολογία και απάντηση στις πολύ σοφαρές καταγγελίες, για καταστροφή ένος

πολύτιμου μέρους της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, που διατυπώθηκαν έμμεσα στην επιστολή του κ. Τριανταφυλλόπουλου.

Η συντηρηση των μνημείων και των έργων τέχνης γενικότερα, δεν είναι θέμα προσωπικών απόψεων, όπως θέλει να την παρουσιάσει ο κ. Κοκολή, αλλά στηρίζεται σε βασικές αρχές και μεθόδους που έχουν διατυπωθεί, στη βάση της πείρας του παρελθόντος, από διεθνείς οργανισμούς και ιδρύματα, και έχουν γίνει αποδεκτές από όλους δύοσις ασχολούνται με το αντικείμενο, και οι οποίες καθορίζουν τη συντηρηση σαν ένα κατ' εξοχήν διεπιστημονικό πεδίο ανθρώπινης δραστηριότητας που στηρίζεται πρώτα και κυρία στη μεθοδική και επιστημονική έξαστη του αντικείμενου και στην απόλυτη τεκμηρίωση ως προς την μεθόδο επεμβάσης που ακολουθείται και τα υλικά που χρησιμοποιούνται. Η διαδικασία αυτή θεωρείται απόλυτα αναγκαία από τη σημγή που η επέμβαση γίνεται σε αναντικατάστατα αντικείμενα που είναι συχνά μοναδικά και μεγάλης καλλιτεχνικής, θρησκευτικής, ιστορικής, επιστημονικής, πολιτιστικής ή κοινωνικής αξίας. Η εμφονή του κ. Κοκολή στην απόκρυψη αυτών των στοιχείων, μπορεί να παραληγούσε μόνο με τον μυστικισμό και τον εμπειρισμό των συντηρητών της Μεσαιωνικής και πολύ απέχει από την σύγχρονη πραγματικότητα.

Αν πράγματα ο κ. Κοκολής διαδέπεται τη στοιχειώδη ευαισθησία και την πρόθεση να σταδιοδρομήσει στη συντηρητής μνημείων ή τη ιστογραφία ή οτιδήποτε άλλο, μπορεί να παρουσιάσει τη δουλειά του σε κάποια συνάντηση Ελλήνων ειδικών (η δεύτερη πανελλαδική συνάντηση συντηρητών που θα γίνει το Νοέμβριο στη Θεσσαλονίκη, είναι μα τέλος).

Φανταζόμαστε ότι η ευαισθησία που δείχνει το περιοδικό σας γι' αυτά τα θέματα και στην οποία πιστεύουμε, θα σας επιτρέψει να δημοσιεύσετε την παρούσα, έστω σαν μια πρόληψη για αναγκαίο περατέρω διάλογο, για ένα τόσο σοβαρό θέμα που δεν ανοίξειμε εμείς.

Ευχαριστούμε
Οι συντηρητές της 8ης Εφορείας Βιζ/νων Αρχ/ των Ιωαννίνων
Ασπασία Παπαδράνουση
Πέτρος Μιτέλης
Χάρης Λιώνης